

**ДЕРЖАВНА АВТОМОБІЛЬНА ІНСПЕКЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ,
УПОВНОВАЖЕНИЙ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ
ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
У СФЕРІ ДОРОЖНЬОГО РУХУ**

Дідик Н.І.

кандидат юридичних наук, доцент
ЛьвДУВС

Дорожньо-транспортний травматизм в Україні на сьогодні набув значних масштабів. За останні п'ять років Україна через ДТП втратила майже 35 тисяч своїх громадян. В Україні один з найвищих рівнів ризику загибелі в ДТП серед європейських країн [1, с. 92].

Так, статистичні дані Департаменту ДАІ МВС України свідчать, що причиною більшості ДТП є порушення Правил дорожнього руху водіями транспортних засобів. Кожні чотири з п'яти автомобільних аварій трапляються саме із цієї причини [2, с. 109].

Слід зауважити, що забезпечення громадської безпеки у сфері користування різними видами транспорту й особливо в галузі автомобільного транспорту та дотримання правил дорожнього руху – одна з найактуальніших проблем сучасності. Належає забезпечення безпеки дорожнього руху – одне з головних завдань органів внутрішніх справ, зокрема ДАІ [3].

Виявлення порушень правил дорожнього руху та обставин їх вчинення є важливим чинником у прийнятті рішення щодо визначення міри покарання порушника. Забезпечення безпеки дорожнього руху – це комплексне вирішення завдання стосовно запобігання аварійності на автошляхах, зниження тяжкості її наслідків та зменшення шкідливого впливу транспорту на довкілля [4, с. 22].

До проблеми адміністративної юрисдикції державних органів, серед них і Державтоінспекції як складового компонента міліції, у своїх наукових працях зверталися: Л.С. Анохіна, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, Т. Гуржій, Є.В. Додін, В.В. Доненко, В.В. Зуй, В.І. Жулев, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, Б.М. Лазарев, О.І. Остапенко, А.М. Подоляка, В.Й. Развадовський, О.Ю. Салманова, А.О. Собакар, В.Д. Сорокін, М.М. Стоцька, С.М. Тараненко, М.М. Тищенко, А.П. Шергин, Х.П. Ярмакі та ін. Однак більшість досліджень проведено до оновлення адміністративного законодавства, до набуття чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху".

В Україні забезпечення безпеки дорожнього руху здійснює велика кількість різних міністерств та відомств, кожне з яких практично вживає різних заходів з профілактики ДТП, розробляє пов'язані з вирішенням цієї проблеми внутрішньовідомчі нормативи та контролює їх виконання. Проте процес дорожнього руху єдиний, його неможливо організувати, якщо не буде забезпечена єдність високих вимог до стану транспортних засобів та учасників дорожнього руху. Найбільше коло адміністративно-наглядових повноважень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху має Державна автомобільна інспекція, яка є спеціальним органом виконавчої влади. Особливе місце ДАІ серед суб'єктів адміністративного нагляду визначається тим, що цей підрозділ міліції здійснює нагляд за надзвичайно складним соціальним явищем – дорожнім рухом [5, с. 116–117].

За кількістю протиправних виявів правопорушення у сфері дорожнього руху є найбільш поширеною серед усіх інших адміністративних правопорушень. Тільки за порушення правил дорожнього руху компетентними підрозділами органів внутрішніх справ України щорічно притягається до адміністративної відповідальності понад 9 млн правопорушників. Ці справи становлять майже 80% загального "юрисдикційного навантаження" органів внутрішніх справ [6, с. 49].

Нормативно-правова основа ДАІ у сфері дорожнього руху регламентується перш за все, Конституцією України; Законами України "Про міліцію", "Про дорожній рух", "Про автомобільний транспорт", "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху"; Кодексом України про адміністративні правопорушення [7; 9; 10; 14–16], а також нормативно-правовими актами, які закріплюють основні положення охорони прав, свобод та законних інтересів громадян, охорону власності, зміцнення законності й запобігання правопорушенням, формування поваги до прав, честі та гідності інших громадян. Тому виконання завдань, які стоять перед ДАІ в цій сфері, повинно здійснюватися виключно правовими засобами.

Права й обов'язки посадових осіб ДАІ, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, є складовою їх компетенції, пов'язаною з адміністративно-юрисдикційною діяльністю. У юридичній літературі під компетенцією розуміють сукупність предметів відання, завдань, повноважень, прав і обов'язків державного органу або посадової особи, що визначаються законодавством.

Кожний орган виконавчої влади наділений державою відповідною компетенцією, яка закріплена в правових актах. Відповідно до чинного адміністративного законодавства, Державтоінспекція також є суб'єктом юрисдикційних повноважень у справах, які перебувають у її підвідомчості. Посідаючи специфічне місце в системі суб'єктів адміністративної юрисдикції, Державтоінспекція виконує специфічні завдання, пов'язані з її особливим правовим статусом при забезпеченні правоохоронних функцій, у нашому випадку – це забезпечення безпеки дорожнього руху.

ДАІ підвідомче широке коло справ про адміністративні правопорушення у сфері дорожнього руху. Підвідомчість – це віднесення конкретної справи про адміністративне правопорушення до ведення визначеного суб'єкта адміністративної юрисдикції, органу управління, суду, громадської організації відповідно до виконуваної ним функції та коло покладених завдань у галузі правоохоронної діяльності.

На думку О.І. Остапенка, поняття підвідомчості розгляду адміністративних правопорушень повинно містити в собі співвідношення між конкретними адміністративними справами й визначеним у законі суб'єктом адміністративної юрисдикції, уповноваженим, відповідно до своїх повноважень, приймати рішення у справі [8, с. 134].

Отже, відповідно до Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху" від 24 вересня 2008 р., Кодексу України про адміністративні правопорушення та Інструкції з оформлення працівниками Державтоінспекції МВС матеріалів про адміністративні порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху [9; 10; 11], розглядати справи про порушення правил дорожнього руху та виносити у відповідні рішення мають право: начальник або заступник начальника відділення (відділу, управління, департаменту), командир або заступник командира окремого підрозділу ДАІ МВС України, начальник відділу внутрішніх справ або особа, яка виконує його обов'язки, працівники Державтоінспекції МВС, які мають спеціальні звання.

У разі складення протоколу про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 80, 81, 124-1, частинами другою та третьою ст. 126, частиною третьою ст. 127,

частиною першою статті 127-1, ст. 128-129, 132-1, частиною шостою ст. 133-1, частинами першою – третьою ст. 140 КУпАП, начальник або заступник начальника Державтоінспекції МВС, командир окремого підрозділу дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції МВС чи його заступник виносить постанову в справі про адміністративне правопорушення відповідно до вимог ст. 283 КУпАП.

За адміністративні правопорушення, передбачені частинами першою – п'ятою ст. 121, ст. 121-1, 121-2, частинами першою, другою ст. 122, частинами першою, другою ст. 123, ст. 125, частиною першою ст. 126, частинами першою, другою ст. 127 та частинами третьою, восьмою, дев'ятою ст. 133-1 КУпАП, працівники Державтоінспекції МВС, які мають спеціальні звання, відповідно до своїх функціональних обов'язків самостійно виносять постанови в справах про адміністративні правопорушення.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху працівник Державтоінспекції МВС, відповідно до ст. 255 КУпАП, складає протокол про адміністративне правопорушення у двох примірниках. Один примірник під розписку вручає особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, а другий направляє уповноваженому органу внутрішніх справ (ДАІ), який має право розглянути справу та призначити відповідне стягнення у виді штрафу. Також працівник ДАІ роз'яснює порушникові його права і обов'язки відповідно до ст. 63 Конституції України та ст. 268 КУпАП.

Процедура розгляду справ про порушення правил дорожнього руху здійснюється трьома етапами: підготовка справи до розгляду, безпосередній розгляд, винесення постанови за результатами розгляду справи. Справи про порушення правил дорожнього руху розглядаються за місцем їх вчинення, можуть розглядатися за місцем обліку транспортних засобів порушника чи за місцем його проживання. Така альтернативність у розгляді цих справ зумовлена специфічними особливостями правопорушень у названій сфері [12, с. 12].

Більшість справ про адміністративні правопорушення у сфері дорожнього руху, які підвідомчі ДАІ, розглядаються за місцем вчинення та в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Відповідно до ст. 247 КУпАП, провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за таких обставин:

1. Відсутність події і складу адміністративного правопорушення.
2. Недосягнення особою на момент учинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку.
3. Неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність.

4. Вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони.

5. Видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення.

6. Скасування акта, який установлює адміністративну відповідальність.

7. Закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених ст. 38 КУпАП.

8. Наявність за тим самим фактом щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення за цим фактом кримінальної справи.

9. Смерть особи, стосовно якої було розпочато провадження в справі.

Відповідно до ст. 278 КУпАП, орган (посадова особа) під час підготовки до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

1. Чи належить до його компетенції розгляд цієї справи.

2. Чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення.

3. Чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду.

4. Чи витребувано необхідні додаткові матеріали.

5. Чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, посадова особа вносить постанову в справі про адміністративне правопорушення. Відповідно до ст. 284 КУпАП, у справі про адміністративне правопорушення вноситься одна з таких постанов:

1. Про накладення адміністративного стягнення.

2. Про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24-1 КУпАП.

3. Про закриття справи.

У випадках, передбачених ст. 258 КУпАП, копія постанови уповноваженої посадової особи в справі про адміністративне правопорушення вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення (частини перша – третя, п'ята ст. 285 КУпАП).

Справу про адміністративне правопорушення розглядають в 15-денний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

При цьому важливо враховувати строки накладення адміністративного стягнення (ст. 38 КУпАП). Таке стягнення може бути накладене не пізніше ніж через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при три-

валому правопорушенні – два місяці з дня його виявлення.

Висновки. Сьогодні в Україні створена певна правова база для практичної реалізації забезпечення безпеки дорожнього руху та здійснення правового впливу на правопорушників за порушення правил дорожнього руху. До того ж проблеми забезпечення безпеки дорожнього руху неодноразово розглядалися вченими, завдяки плідній праці яких створено значний арсенал технічних і правових засобів відвернення загрози заподіяння шкоди життю, здоров'ю людини, а також матеріальній власності [13, с. 96].

Важлива роль у процесі забезпечення безпеки дорожнього руху покладається на органи внутрішніх справ, зокрема на працівників Державтоінспекції, а тому правильна кваліфікація адміністративних правопорушень у цій сфері, відповідний розгляд справ та прийняття рішення, як того вимагає закон, стануть запорукою захисту прав, свобод, законних інтересів громадян, а також збереженню їхнього життя та здоров'я.

Література

1. Собакарь А.О. Критерії ефективності адміністративно-юрисдикційної діяльності Державтоінспекції у сфері дорожнього руху / А.О. Собакарь // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності : збірник наукових праць – Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2008. – № 2. – С. 92–101.
2. Гуржій Т. Нормативна регламентація адміністративної відповідальності водіїв / Т. Гуржій // Вісник прокуратури. – 2007. – № 7 (73). – С. 109–112.
3. Адміністративна діяльність ОВС. Загальна частина : підручник / [під заг. ред. І.П. Голосніченка, Я.Ю. Кондратьєва]. – К. : Українська академія внутрішніх справ, 1995. – 177 с.
4. Доненко В.В. Керування транспортним засобом у стані сп'яніння: адміністративно-деліктні проблеми : монографія / В.В. Доненко, В.К. Колпаков. – К., 2003. – 230 с.
5. Ярмачі Х.П. Система суб'єктів адміністративно – наглядової діяльності міліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху / Х.П. Ярмачі // Право і безпека. – 2005. – № 4–6. – С. 116–119.
6. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України : навч. посіб. / С.Т. Гончарук. – К., 1995. – 93 с.
7. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Остапенко О.І. Суб'єкти уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення : навч. посіб. / О.І. Остапенко. – Л. : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. – 213 с.

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху : Закон України від 24.09.2008 р. № 586-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 10–11. – Ст. 362.
10. Кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення від 18.12.1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
11. Про затвердження Інструкції з оформлення працівниками Державтоінспекції МВС матеріалів про адміністративні порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху : Наказ МВС України від 26.02.2009 р. № 77 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 34. – Ст. 133.
12. Стоцька М.М. Провадження в справах про адміністративні проступки у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / М.М. Стоцька. – Х., 2007. – 23 с.
13. Тараненко С. Принцип невідворотності відповідальності особи за порушення Правил дорожнього руху: проблеми теорії і практики / С. Тараненко // Право України. – 2004. – № 3. – С. 96–99.
14. Про міліцію : Закон України від 22.01.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР – 1991. – № 4. – Ст. 20.
15. Про дорожній рух : Закон України від 03.08.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 31. – Ст. 338.
16. Про автомобільний транспорт : Закон України від 01.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 22. – Ст. 105.

Дідик Н.І. Державна автомобільна інспекція як суб'єкт, уповноважений розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері дорожнього руху

Анотація. У статті висвітлено комплекс теоретичних питань, пов'язаних з повноваженнями Державної автомобільної інспекції у сфері дорожнього руху. Окреслено загальні етапи розгляду справ про адміністративні правопорушення в зазначеній сфері. Подано характеристику адміністративно-юрисдикційної діяльності Державної автомобільної інспекції.

Ключові слова: Державна автомобільна інспекція, дорожній рух, протокол про адміністративне правопорушення, адміністративно-юрисдикційна діяльність.

Дидык Н.И. Государственная автомобильная инспекция как субъект, уполномоченный рассматривать дела об административных правонарушениях в сфере дорожного движения

Аннотация. Статья содержит комплекс теоретических вопросов, связанных с полномочиями Государственной автомобильной инспекции в сфере дорожного движения. Очерчены общие этапы рассмотрения дел об административных правонарушениях в указанной сфере. Предоставлена характеристика административно-юрисдикционной деятельности Государственной автомобильной инспекции.

Ключевые слова: Государственная автомобильная инспекция, дорожное движение, протокол об административном правонарушении, административно-юрисдикционная деятельность.

Didyk N. State motor-car inspection as a subject, repowered to try a cases about administrative offences in the field of road motion

Annotation. The complex of theoretical questions, related to plenary powers of the State motor-car inspection in the field of travelling motion is reflected in the article. General stages of consideration of businesses about administrative offences in the noted sphere are outlined. Description of administratively jurisdiction activity of the State motor-car inspection is given.

Key words: State motor-car inspection, travelling motion, protocol about administrative offence, administratively jurisdiction activity.